

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Георги Иванов Матеев

за дисертационния труд на

Боряна Григорова Димитрова

на тема:

„СИСТЕМА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ КАЧЕСТВО НА ВАЛИДИРАНЕТО НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ ГИМНАЗИИ”

за придобиване на образователната и научна степен „Доктор” по научната специалност
Организация и управление извън сферата на материалното производство (социално-
културна сфера)

1. Актуалност и значение на темата на докторската дисертация

В съвременните условия на формиране и развитие на множество нови професии и професионални направления както в сферата на производството, така и във всички останали сфери на обществения живот проблемът за професионалната подготовка на хората в трудоспособна възраст и за тяхната текуща преквалификация и повишаване на вече придобитата професионална квалификация е особено актуален.

Придобиването на професионална квалификация както и текущото и непрекъснато повишаване на професионалната подготовка на работещите – а и на безработните – и съответно придобиването на нова или на по-широка професионална квалификация е необходимост, която няма алтернатива. В този смисъл обучението през целия живот се утвърждава все по-масово като осъзната необходимост.

В практиката се налагат две възможности (две направления) за осъществяване на обективно необходимия процес на непрекъснато усъвършенстване и обогатяване на професионалната квалификация. Това са: (1) придобиването на нови професионални знания и умения чрез участие в различни регламентирани от образователната система програми и курсове за обучение и (2) самоподготовка и повишаване на професионалните знания и умения в процеса на работата. Но докато в първия случай хората, преминали през различни форми на законово регламентирани и сертифицирани форми на обучение и квалификация получават сертификат за придобитите знания и професионални умения, то във втория случай оценката за повишената професионална квалификация има само характера на субективно твърдение и самооценка. При съвременната изключително висока динамика по отношение на изискванията за повишаване на професионалната компетентност и умения само субективната самооценка на работещия (или на търсещия работа) са явно недостатъчна гаранция за неговите реални професионални знания и умения. Това налага да бъде създадена, регламентирана и официално контролирана дейност по сертифициране (легитимиране) на придобитите чрез самоподготовка професионални знания и умения. Професионалните гимназии са една от тези образователни структури, които могат да поемат и успешно да изпълнят тази обществено значима функция. В този смисъл, **избраната от докторантката Боряна Димитрова тема за докторска дисертация е не само изключително актуална, но и особено значима за социалната практика както в сферата на материалното производство, така и в извън производствената сфера.**

2. Структура, обем и съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд е разработен в три глави, увод, препоръки и заключения. В представения ръкопис са включени също: списък със съкращенията, справка за приносите, списък на публикациите на докторантката, списък на ползваната литература, списък на таблиците, фигурите и приложеният. Общият обем на основната част на изследването в дисертационния труд е 206 стандартни страници, а общия обем на представения ръкопис с приложенията е 347 страници.

В **първа глава** на дисертацията – както е общоприето – са представени теоретико-методологическите основи на валидирането и на възможностите и изискванията за управление на неговото качество. Валидирането като специфична компетентност и допълнителна дейност в работата на професионалните гимназии се коментира в контекста на придобилата широка обществена популярност стратегия за създаването на „Нови възможности за моето бъдеще”. Става дума за обществен проект, в рамките на който се разясняват и популяризират условията и възможностите за повишаване на професионалните знания и умения на хората в трудоспособна възраст, с цел тяхната компетентност и трудови възможности да отговарят колкото е възможно по-добре на изискванията на пазара на труда.

В тази глава – както би следвало да се очаква – са постулирани и се коментират редица фундаментални категории като „характеристика на валидирането”, „понятието за качество” и за „система за валидиране на качеството”. Наред с това се коментират редица конкретни техники и технически процедури, чрез които по принцип би могло да се осъществи качество на валидирането, от страна на професионалните гимназии, по отношение на самостоятелно придобити от хората професионални знания и умения, за да могат да бъдат издадени съответните сертификационни документи, които да удостоверяват професионална компетентност.

Във **втората глава** вниманието е насочено към проблема за системния подход, който е необходимо да се приложи, за да се осигури необходимото качество на валидиране на самостоятелно придобитите от хората знания и професионални умения и съответно да се издадат необходимите удостоверяващи този факт документи.

В тази глава е разгледан конкретно опитът в този аспект на ПГИ „Иван Илиев” – Благоевград. Коментират се проблемите на необходимия в тази връзка документооборот, както и необходимите дескриптори, критерии и показатели, необходими, за да се формира една обективна крайна оценка във връзка с осъществяване на валидиране на определени професионални знания и умения.

В **третата глава** се продължава и конкретизира анализът на конкретния опит в областта на валидирането в избраната като примерен модел ПГИ „Иван Илиев” – Благоевград. Прави се конкретна оценка на вече натрупания опит в областта на валидирането и се очертават направленията, в които може и би следвало да се търси в бъдеще подобряване на практиката по валидиране на знания и умения не само в тази, но и в други професионални гимназии, които ще поемат аналогични обществено необходими ангажменти и отговорности в тази насока.

Препоръките и заключенията освен върху изложението на тезите на докторантката в предшестващите три глави на дисертационния труд се основават и на

резултатите от осъществения проект по същата проблематика, в който докторантката е участвала лично.

В структурно отношение изложението в дисертационния труд е правилно позиционирано и разпределено. Прави впечатление обаче фактът, че като обем трите глави са несъразмерни. Като се има предвид обстоятелството, че докторантката е участвала в реализирането на проект по тази тематика, би следвало да се очаква, че втората и особено третата глава ще бъдат много по-богато аргументирани и конкретизирани на основата на анализа на резултатите от реализирания проект.

3. Оценка на научните резултати и приносите на дисертационния труд.

Основният научен резултат от дисертационния труд е направената връзка между общите – и до голяма степен ноторно известни – общи теоретични постановки по проблемите на качеството и системния подход при организирането на каквато и да било административно-организационна и трудова дейност – от една страна и от друга – приложението на тези теоретични постановки спрямо конкретната оперативна практика по осъществяване на качествено валидиране на индивидуално придобити професионални знания и умения. Доколкото практиката по валидирането – в този аспект – е все още твърде ограничена по обхват, то анализът, оценките, изводите и препоръките които докторантката прави имат несъмнено приносен характер.

Приемам като напълно обективни и дори в определена степен като прекалено пестеливо открити приносите на докторантката, формулирани в приложената справка. Дисертационната теза, която се защитава, можеше да бъде и по-добре аргументирана и да генерира много повече и по-значими теоретични приноси, ако докторантката се беше опитала да поразсъждава по-широко по проблема за общественото значение на валидизацията от гледна точка на съвременните обществено-икономически реалности на пазара на труда. В случая този важен както в теоретично, така и в практико-приложно отношение проблем се възприема като обективна предпоставка, която остава извън обсега на докторантската тез. Разбира се, това е само една препоръка, която несъмнено се отнася само и единствено към евентуални бъдещи научни търсения на докторантката в това научно направление.

4. Оценка на публикациите по темата на дисертационния труд

Представените публикации както по брой и обем, така и по съдържание напълно съответстват на нормативните изисквания. Отличителна черта на тези публикации е тяхната подчертано практическа насоченост. Чрез тях докторантката се представя като изграден специалист в избраното тематично направление с несъмнени качества и евристични способности за самостоятелна изследователска работа.

5. Литературна осведоменост и компетентност на докторантката

Цитираната в докторската дисертация научна и справочна литература свидетелства, че докторантката сериозно и задълбочено се е запознала както с теоретичните, така и с практическите аспекти на изследваната проблематика. В същото време, представената справка за ползваната литература е твърде обширна, което едва ли съответства на реално ползваната за целите на конкретния научен труд литературни източници. В същото време не са посочени някои фундаментални литературни

източници, които имат пряко отношение към широко коментирания в дисертацията проблем за използването на системния подход. Докторантката не е посочила в справката например книгата на Норберт Винер – Кибернетика – в която са разработени фундаменталните положения на теорията на системите, и е уточнен понятийния апарат в тази научна област.

Естествено би било добре, но разбира се в никакъв случай не е задължително всеки, който се занимава с теория на системите и системния подход да познава творчеството на Н. Винер. По съществен в случая обаче е фактът, че за съжаление в първата глава докторантката е маркирала фрагментарно твърде широк кръг от проблеми от областта на теорията на системите, които по-нататък в изложението не се вписват в разработената докторантска теза. Това несъмнено говори за познаване на проблематиката по темата на изследването в един широк обхват и демонстрира общата висока научна подготовка на докторантката, но в методически план това не допринася съществено за обогатяване на съдържанието на изложението. В случая тази бележка касае по-скоро методическото ръководство, доколкото по презумпция докторантката се нуждае от методическо ръководство, за да оформи с необходимата научна коректност своята докторска теза.

6. Оценка на автореферата

Оценявам определено положително автореферата. Като научен продукт, създаде в заключителната фаза на един сериозен изследователски продукт – докторска дисертация – авторефератът в някои аспекти избягва и коригира пропуски и недостатъци, които могат да се открият в основния научен труд.

7. Критични бележки

а) Заглавието на дисертационния труд е неточно. То не декларира ясно конкретния обект на валидизацията. Тази неточност в заглавието по същество отразява не достатъчно ясно направеното разграничение между двата основни аспекта, в които се изследва качеството на валидизацията в професионалните гимназии. При внимателно вникване в съдържанието на изложението става ясно – но това не е изрично декларирано – че става дума за валидизация в два аспекта. Единият това е готовността на професионалните гимназии в организационен план при съответни правила и процедури да валидизират професионалните знания и умения на хора, които са осъществили самоподготовка и желаят да получат сертификат за професионална пригодност. Вторият аспект това е самият процес на валидизация в смисъла на установяване на конкретна професионална компетентност и пригодност на конкретен претендент за получаване на сертификат за професионална пригодност. Тази методологична неточност разбира се съвсем не принижавя и не омаловажава творческите постижения на докторантката. Посоченият методически проблем е по-скоро резултат от пропуск в комуникацията между докторантката и научния ръководител.

б) На места в докторската дисертация са допуснати фактологични неточности, като например твърдението на стр. 36 за това, че: „В исторически план философията за „качеството“ се появява в демилитаризирана Япония, която, принудена от условията на

своята капитулация след Втората световна война, поставя фокуса на своето развитие върху технологиите и икономиката с акцент върху удовлетворяването на интересите на клиентите, вместо върху получаването на печалби.”

в) В първа глава са включени някои въпроси, които несъмнено нямат теоретичен характер, не произтичат и не са свързани логически с общия характер на изложението в тази част на изследването. Това са например: т. 2.2.1. „Стандарт ISO 9001-2008; Т. 2.3.1. „Кликър системи” и т. 2.3.2. „Интернет базирани данни”. Логичното място на тези въпроси е в следващите глави, където се коментират практико-приложни въпроси.г) Повечето от графичните фигури, представени като собствена разработка на докторантката са некоректно оформени. Става дума за фигурите на страници – 42, 43, 46 и 53.

8. Лични впечатления

Имал съм само една лична среща с докторантката. От проведения разговор останах с впечатлението, че това е специалист, който се отнася изключително отговорно и с желание към своята работа като изследовател в избраното тематично направление. Останах също така с впечатлението, че докторантката има интелектуален потенциал за бъдещо успешно развитие като научен работник и евентуално като университетски преподавател.

9. Заключение

Независимо от направените забележки и препоръки по повод на докторската дисертация определено считам, че тя е един стойностен научен труд с ясно открити приноси както в теоретичен, така и в практико-приложен аспект. Значимостта на избраната докторска теза, както и начина, по който тя е разработена и представена напълно съответстват на утвърдените стандарти и изисквания за подобен научен труд.

Тези оценки ми дават основание с пълна убеденост да заявя, че на докторантката Боряна Григорова Димитрова без всякакво колебание може да се присъди образователната и научна степен „доктор” на образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност Организация и управление извън сферата на материалното производство /социално-културната сфера/, в професионално направление 3.8 Икономика.

Благоевград, 17.11.2016г.

Член на Научното жури:

(доц. д-р Георги Матеев)